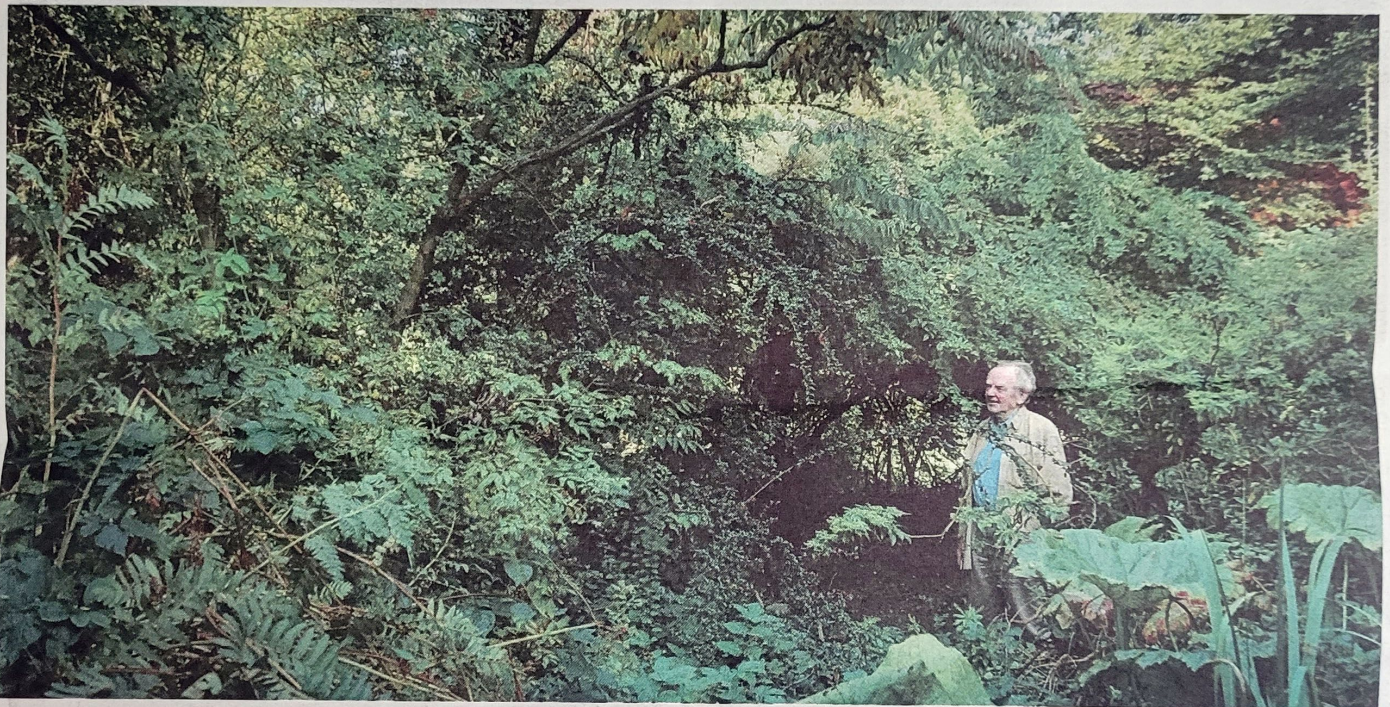

Ecokathedralen bewijzen:

De natuur is niet kapot te krijgen

Tekst: Yvonne Koop | Beeld: Peter Wouda

Steeds meer grond in Nederland is bebouwd met huizen, wegen, bedrijventerreinen, vliegvelden... Hoogste tijd voor een tegenbeweging, dacht beeldend kunstenaar Louis le Roy al in de jaren 60. Met de aanleg van ecokathedralen liet hij zien hoe op de puinhopen van sloopmateriaal en bouwafval een paradijs kan ontstaan. Zijn droom: dat het zaadje wat hij daarmee plantte overwaait naar ieders achtertuin. "De mens is natuur, en kan ook niet zonder de natuur."

Wie het begrip ecokathedralen nog niet kende, heeft heus niet onder een steen gelegen. Het oorspronkelijk Friese fenomeen is tot nu toe vooral in het Noorden van het land bekend. Daar zijn op drie plaatsen ecokathedralen tot stand gekomen: in Heerenveen, Mildam en Groningen. De inmiddels overleden Le Roy (1924-2012) is bij alle drie betrokken geweest. Ook in Duitsland, Italië, België, Frankrijk en Oostenrijk stond hij aan de wieg van vergelijkbare projecten. Die zijn helaas allemaal gestopt. Le Roys werk en het gedachtegoed erachter zijn inmiddels overgenomen door stichting Tijd. Naast het beheer en onderhoud van de huidige ecokathedralen wil die stichting bewerkstelligen dat elders in het land soortgelijke initiatieven van de grond komen. Tot nu toe is Leidsche Rijn bij Utrecht de enige plaats waar dat lijkt te gaan lukken. Vandaar ook dat de stichting in het kader van Leeuwarden, Culturele Hoofdstad van Europa 2018, de kans aangreep om middels

een serie maandelijkse lezingen en rondleidingen het 'best bewaarde geheim van Friesland' onder de aandacht te brengen.

Vrije energie

Op een regenachtige dag in november mag ik namens Krant van de Aarde op de laatste workshop van dit jaar aanwezig zijn. Rond de tafel zitten zo'n 15 geïnteresseerden. Vrijwilligers van de stichting zelf, maar ook een bijna gepensioneerde archivaris, een wethouder, een vroegere tekenleerlinge van Le Roy en zelfs, naar later blijkt, een familielid van Le Roy. Allemaal op eigen wijze geïnteresseerd in het verschijnsel en sommigen zelfs al met het plan om een miniatuurversie aan te leggen. Alhoewel je ook hiervoor niet alleen over flink wat ruimte, maar vooral ook tijd dient te beschikken. Een ecokathedraal is namelijk een plek waar mens, plant en dier eindeloos samenwerken. Het gebied – dit kan een openbaar park zijn of particulier terrein – wordt

alleen met behulp van spierkracht, vrije energie genoemd, bewerkt. Er komen geen machines aan te pas. Bij de aanleg wordt duurzaam herbruikbaar materiaal gebruikt: vooral steen, maar gebruik van hout en glas is ook mogelijk. De stenen worden los gestapeld, en dus niet gemetseld zodat dieren en planten de tussenruimtes kunnen gebruiken om te groeien en nestjes in te maken. Er wordt zonder plan of tekeningen gewerkt; het gebied mag zich organisch gaan ontwikkelen. Naar de ideeën van Le Roy is de natuur daarbij leidend, de mens ondersteunt en stuurt hier en daar slechts.

Wilde tuinman

In de jaren zestig kreeg de oorspronkelijk uit Amsterdam afkomstige Le Roy van de gemeente Heerenveen een stuk plantsoen ter beschikking om zijn ideeën in praktijk te brengen. Hij verwerkte hier veel restmateriaal van stratenmakers en bouwde er stapelmuren. De tegenstelling van

deze tuin met de keurig aangeharkte en gemaaide gazonnetjes in de omgeving leverde hem de bijnaam 'wilde tuinman' op. In de jaren zeventig startte Le Roy met het veel grotere project in Mildam. Hij had hier een stuk grond verworven waar hij eerst een aantal bomen plantte. Daarna maakte hij met gemeente Heerenveen de afspraak dat puin van de gemeente op zijn land zou worden gestort. Le Roy maakte van de stenen, stoepranden en putten op zijn land muren, torens en platforms, ook hier weer zonder daarbij cement te gebruiken. Voor vegetatie werd gezorgd door planten neer te zetten. Ook tegenwoordig wordt er nog steeds nieuw materiaal aangevoerd en zijn vrijwilligers wekelijks bezig dit te verwerken. De bedoeling van de ecohedraal is namelijk dat er langdurig aan wordt gebouwd, net als de kathedralen in de Middeleeuwen. Desgevraagd zei Le Roy ooit dat het project duizend jaar gaat duren en dat de ecohedraal uiteindelijk driehonderd meter hoog wordt. Maar eigenlijk ging het om niet om het resultaat, maar veel meer om het proces. Door dat proces de tijd te geven, kon er op organische wijze iets magistraals ontstaan.

Olifantenpaadje

Na de interessante lezingen over ontstaansgeschiedenis en achtergronden van de ecohedralen mogen we eindelijk op pad. Als eerste bezoeken we de Le Roy tuin in Heerenveen. De wegwijzers laten duidelijk zien waar we moeten zijn, een waarschuwingsbord geeft aan dat we hier

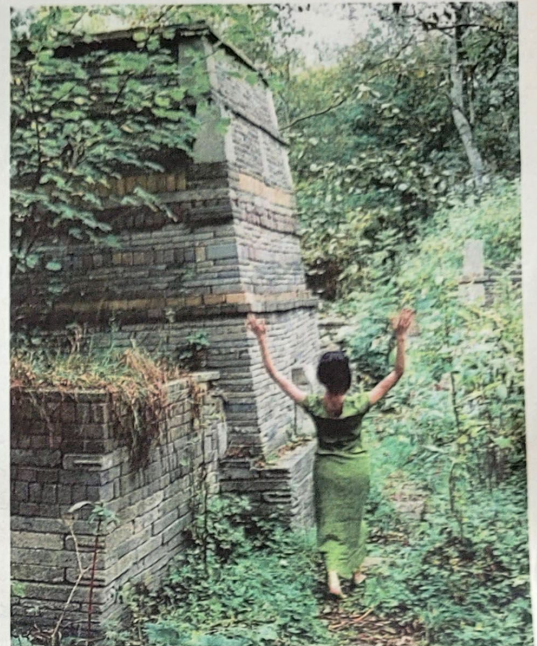

een bijzonder natuurgebied betreden. Niet iedereen durft anders zomaar het gebied in te gaan, aldus Wouda. "Ze zien het als een soort bosschage, maar er lopen wel degelijk paadjes doorheen. Olifantenpaadjes noem je die, we houden ze met de vrijwilligers vrij door er regelmatig overheen te lopen. Want anders zijn ze zo overwoekerd." Maar dat is ook juist mooie ervan, vindt hij. "Het ruige, avontuurlijke en steeds veranderlijke van dit gebied. Kinderen komen hier daarom ook graag struinen, maar volwassenen moeten toch even over een drempel heen. Terwijl diegenen die het eenmaal kennen hier graag terugkomen, en dan

ook zelf bruikbare spullen voor ons meenemen of een boompje neerzetten waar in hun eigen tuin geen plek meer voor is. Dat mag allemaal en we doen daar verder ook niets aan. We gaan zo'n boompje bijvoorbeeld niet verplanten. Alleen het zwerfafval ruimen we op. Het moet geen rotzooitje worden."

Heilige grond

De groenstrook van zo'n 20 meter breed en een kilometer lang is bijzonder gevarieerd. Na iedere paar stappen lopen is er wel weer iets anders dat de aandacht trekt en waar Wouda smakelijk over kan vertellen.

Hij pretendeert niet dat hij de honderden verschillende bomen- en plantensoorten kent, maar ziet wel gelijk waar weer een nieuw plantje aan de grond is ontsproten en welk muurtje er net een nieuwe stapel stenen bij heeft gekregen.

“Voor wie goed kijkt is zelfs op dit kleine oppervlak iedere dag wel weer iets nieuws te ontdekken”, stelt Wouda. “Doordat vogels zaden laten vallen, kunnen er ineens weer nieuwe soorten planten en bomen groeien. Ook staat er een appelboompje, op de plek waar iemand ooit een appelkroos heeft weg gegooid. Als je bij een heuveltje zowel de zon- als de schaduwzijde bekijkt, zie je het verschil in vegetatie wat daarop groeit. En wanneer je een steen optilt, zie je dat het eronder krioelt van de beestjes. Dat is allemaal waardevolle natuur in de stad en het ontwikkelt zich eigenlijk met een beetje hulp vanzelf. Daarbij spreid je met zoveel verschillende soorten vegetatie ook de risico’s. In Engeland zijn speciaal aangeplante essenbossen totaal verloren gegaan door een bomenziekte. Hier gaan er dan misschien ook een paar dood maar dat gat is zo weer opgevuld.”

Nadat we zelfs een stukje over ‘heilige grond’ hebben gelopen – grote vloertegels uit een afgebroken kerk - eindigen we bij een fraai openluchttheatertje. Net als de andere bouwwerken ziet het er stoer en onvergankelijk uit. Alsof het er al honderd jaar stond en nog minstens zo lang zal blijven staan. Dit terwijl aan beide zijden van de groenstrook huizen worden afgebroken en nieuwe worden gebouwd. Ook het nog bruikbare materiaal hiervan wordt weer deels geïntegreerd in het bos. Wouda glimlacht: “Niet zo gek dus dat mensen hier

hun huisdier komen begraven. Ze zeggen dan: ‘Mijn tuintje kan straks verdwenen zijn, maar dit hier blijft nog wel even bestaan.’”

Inca-tempels

Na een korte autorit zijn we in Mildam waar – excuses aan de vrijwilligers in Heerenveen - het echte werk is te zien. Een groot bos met daarin een eindeloze hoeveelheid kunstig gestapelde bouwwerken. Sommigen daarvan ooit nog door Le Roy zelf neergezet. Wouda wijst ze vol bewondering aan: “Zo strak gestapeld, daar kan ik nog veel van leren.” Andere bouwwerken zien er wat wrakker uit en blijken in eerdere workshops door enthousiastelingen te zijn neergezet. Volgens Wouda “leerzaam voor hen, maar moeilijk voor ons als vrijwilligers. Ze willen gelijk iets maken maar daar gaat het ons helemaal niet om. Ons gaat het om het laten groeien, het laten ontstaan, niet om het resultaat.”

En daarbij, legt Wouda uit, is de ecokathedraal in Mildam een werkplaats, geen bezienswaardigheid. Het idee erachter is dat je op die manier eindeloos kunt blijven doorgaan, en dat de ecokathedralen zo ook

eeuwig kunnen blijven bestaan. Alhoewel ze ongetwijfeld door de tands des tijds zullen worden aangepast, gaandeweg verzakken of misschien wel verdwijnen. Maar dan kan er ‘gewoon’ op organische wijze weer iets anders voor in de plaats komen. Pas gaandeweg beseffen we dat we over puinhopen klauteren die nu zo zijn begroeid dat het heuvelachtige bospaadjes lijken. Maar in de grond zitten stenen van de voormalige gevangenis hier uit de buurt en restanten van andere inmiddels lang geleden gesloopte gebouwen. “Als je puinhopen maar de kans geeft, worden ze vanzelf een paradijs”, besluit Wouda dan ook. We genieten nog even van de rust en de stilte. De bouwwerken - de meeste rond, sommige recht of driehoekig - vormen mystieke elementen in het ruige landschap. Vanuit de verte hebben sommigen wel iets weg van Inca-tempels. Een plek om nog veel vaker naar terug te keren of, wie weet, na te maken in de eigen omgeving. Want uiteindelijk kan overal een ecokathedraal ontstaan. Ik denk dat ik maar eens een dagje ga stapelen met de losse stenen die nog in onze eigen achtertuin liggen. Wie weet wat daar voor moois uit voort komt.

Krant vd Aarde

